

Innhold

Forord	5
Kapittel 1	
Plansystem, praksis og teori	15
<i>Nils Aarsæther, Eva Falleth, Torill Nyseth og Ronny Kristiansen</i>	
Innledning	15
Fokus på plan- og bygningsloven	17
Aktørmangfold i planlegging	19
Fra regulering til strategi: Introduksjon til det norske plansystemet	21
Sentrale temaer i praktisk planlegging	23
Planteoretiske perspektiver	24
Planlegging: Et felles, tverrfaglig prosjekt	25
Litteratur	26
Kapittel 2	
Introduksjon til norsk planlegging	27
<i>Eva Falleth og Terje Holsen</i>	
Innledning	27
Grunnlaget var byplanlegging	28
Fysisk-økonomisk planlegging	29
Planlegging som miljøpolitisk redskap	32
Mellomspill: en planlov som ble trukket	33
Plan- og bygningsloven av 1985	34
Lov om planlegging og byggesaksbehandling av 2008	35
Arealplanlegging utenfor byene	38
Demokrati og medvirkning	39
Planlegging og praksis	39
Avslutning	40
Litteratur	42

Kapittel 3

Planlegging på kommune-nivå: Rammer og ambisjoner 44

Nils Aarsæther og Karoline Kvalvik Jakobsen

Innleiing 44

Grunnstrukturen for overordna kommunal planlegging 45

Kommunen som territorium, som politisk institusjon - og samfunn 49

Kommunal planstrategi - ei politisk og pedagogisk utfordring 53

Nasjonale forventningar til kommunal planlegging 58

Kommuneplanens samfunnsdel 60

Eit samanhengande system - og opplysningsoptimisme? 65

Litteratur 67

Kapittel 4

Kommunal arealplanlegging 69

Eva Falleth og Inger-Lise Saglie

Innledning 69

Kommuneplanens arealdel 70

Reguleringsplaner 72

Planprosessen 74

Et fleksibelt plansystem 75

Arbeidsdeling mellom privat og offentlig sektor 76

Kommunens handlingsrom 78

Fra regelstyring til samhandling 79

Dilemmaer i praksis 81

Prosjekt- eller planstyrt utvikling? 82

Avslutning 85

Litteratur 85

Kapittel 5

Regional planlegging - mellom stat og kommune 87

Ulla Higdem og Aksel Hagen

Introduksjon 87

Det regionale plansystemets oppbygging og ambisjoner 88

Regional planlegging i praksis 94

 Bærekraftig utvikling 95

 Samordning og gjennomføring 95

 Planbestemmelser 98

 Store byregioner - byvekstvtaler 98

 Interkommunal plan - arealforvaltning 100

 Partnerskapsavtaler 100

Framoverblikk – en sterkere regional planlegging i nye fylkeskommuner?	103
Regional planlegging – kunsten å ro med korte eller lange årer?	104
Litteratur	105

Kapittel 6

Den komplekse statsmakta – rollemangfald og styringsutfordringar i planfeltet	109
<i>Nils Aarsæther og Arild Buanes</i>	
Innleiing	109
Planlegging på statsnivå: Tre planaktør-roller, ei forvaltarrolle	111
Folkestyre, byråkrati, ekspertstyre og korporativisme	117
Den komplekse statsmakta – og staten som planaktør	123
Etterkrigshistorie som case: Staten – frå ivrig til nølande territoriell planaktør .	124
Avslutning	127
Litteratur	127

Kapittel 7

Bærekraftig og klimavennlig byutvikling	129
<i>Petter Næss</i>	
Innledning	129
Bærekraftutfordringene i byutviklingen	130
Reduksjon av energibruk og klimagassutslipp	131
Monosentrisk eller polysentrisk byutvikling?	132
Energibruk i bygninger	138
Tilpasning til klimaendringer	139
Biomangfold og arealer for matproduksjon	141
Forbruk av byggematerialer	141
Boligbehov og tilgjengelighet	142
Økologisk modernisering i byutviklingen: Oslo som eksempel	144
Økologisk modernisering – nødvendig, men ikke tilstrekkelig	147
Avslutning	148
Litteratur	149

Kapittel 8

Fra planstyrt til markedsdrevet byutvikling	150
<i>Berit Irene Nordahl</i>	
Innledning	150
Om myndighet og marked	151
Tilbakeblikk på forholdet mellom myndighet og marked i planlegging	153
Styringsprinsipper i en markedsbasert byplanlegging	156

Nærmere om dialog og forhandling i ulike utbyggingssituasjoner	157
Styringsredskaper i en markedsbasert byplanlegging	160
Spleiselag i markedsbasert byutvikling – infrastruktur	163
Avslutning	165
Litteratur	165

Kapittel 9

Kvalitet i kompakt by – resultat av fortetting som byutviklingsstrategi	168
--	------------

Elin Børud

Innledning	168
Den kompakte byens karakter og kvalitet	169
Tett og trangt eller trivelig og tilgjengelig	170
Nasjonal politikk	171
Fortett med vett og kvalitet	172
Kompakt by-kvalitet?	174
Forutsetninger for å forstå og samtale om fortettingsprosessene	175
Fortetting som utviklingssyklus	176
Mellom reguleringsrett og eiendomsrett	177
Fortetting fører til endring	177
Transformerende utviklingsstrategier	178
Stasjonen som drivkraft	179
Planlegge i forkant og samtidig med fortettingsprosjektene	179
Revisjon av suksesskriterier for å lykkes med fortettingsplanlegging	180
Hvor og hvordan skal det fortettes?	182
Hvordan gjenkjenne fortetting som et godt byutviklingsprosjekt?	184
Oppsummert: Kvalitet i resultat – hva er en god kompakt by?	187
Litteratur	188

Kapittel 10

Medvirkning i lokal planlegging	191
--	------------

Toril Ringholm og Gro Sandkjær Hanssen

Innledning	191
Hva forstår vi med medvirkning?	192
De lovpålagte kravene	193
Teoretiske begrunnelser	195
Involvering av borgere bidrar til mer demokratisk by- og stedsutvikling	196
Manifestere og utvikle medborgerskap	197
Styrker det representative demokratiet tilliten mellom folk og folkevalgte?	198
Bedre resultat	199
Demokratikuben	199

Hvordan praktiseres medvirkningen?	201
Lovens krav følges opp	201
Former for medvirkning	202
Medvirkning i strategiske planer	204
Nye grep	205
Behovet for forsterket innsats og nye grep?	207
Litteratur	208

Kapittel 11

Universell utforming i et planperspektiv	211
<i>Inger Marie Lid og Helena Nordh</i>	
Innledning	211
Et kort historisk blikk på universell utforming	212
Forskningsstatus	213
Forståelsen av funksjonshemming endres	214
Konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne	216
Universell utforming i plan- og bygningsloven	217
Teknisk forskrift	218
Tilgjengelighet og barrierer	220
Universell utforming som en del av sosial bærekraft	221
Universell utforming i relasjon til folkehelse	223
Planlegging for deltakelse og mangfold	224
Avsluttende bemerkninger	227
Litteratur	227

Kapittel 12

Den målrasjonelle planmodellen	230
<i>Nils Aarsæther</i>	
Innleiing	230
Målrasjonell, verdirasjonell, tradisjonell eller spontan handling?	231
Grunntrekk ved den målrasjonelle planmodellen	232
Ein modell for vårt tid?	234
Planlegging som kunnskapsbasert handling	237
Målrasjonell og kreativ handling	239
Planutforming: samordning, sideverknad, synergi	240
Gjennomføring, evaluering, læring	241
Alternativ til rasjonell planmodell?	242
Avslutning	245
Litteratur	246

Kapittel 13

Samarbeidsdriven planlegging	248
<i>Roar Amdam</i>	
Innleiing	248
Instrumentell og kommunikativ rasjonalitet i planlegging	249
Instrumentell rasjonalitet og planlegging som førebuing av vedtak	249
Kommunikativ rasjonalitet og planlegging som meningsdanning	250
Makt, legitimitet og planlegging	251
Kunnskap og klokskap i planlegginga	253
Samarbeidsdriven planlegging	253
Posisjonar og retningar	254
Kvifor samarbeidsdriven planlegging	256
Lokalkunnskap versus vitskap	256
Kommunikativ makt versus statsmakt	256
Kollaborasjon versus konflikt	257
Prosess versus resultat	257
Modernisering og styringsformer som strukturerande krefter	258
Samarbeidsdriven planlegging i praksis	260
Institusjonell planlegging	261
Strategisk planlegging	261
Taktisk planlegging	262
Operativ planlegging	263
Modellen kombinerer instrumentell og kommunikativ rasjonalitet	263
Avslutning	264
Litteratur	265

Kapittel 14

Fra attraktive steder til omtenssom by- og stedsutvikling - implikasjoner for planlegging?

<i>Torill Nyseth, Anniken Førde og Jørn Cruickshank</i>	
Innledning	267
Et relasjonelt stedsperspektiv	268
Stedsblind planlegging?	269
Mot et nytt paradigme?	272
Utfordringer for planlegging	274
En relasjonell planlegging	277
Avslutning	281
Litteratur	282

Kapittel 15

Ekperimentelle tilnæringer til byplanlegging - en ny agenda? 286
Ronny Kristiansen og Torill Nyseth

Innledning 286

Det eksperimentelle som metode, kunnskapsproduksjon og styringsform 287

Institusjonelle, materielle og strategiske eksperimenter 288

Planlegging og usikkerhet - fra utregning til eksperimentering 290

Ekperimentell planlegging 293

Ekperimentell planlegging i praksis 295

Institusjonell og materiell eksperimentering - byen som laboratorium 298

Materiell og institusjonell eksperimentering i praksis 301

Avslutning: Eksperimentets styrker og svakheter 303

Litteratur 304

Kapittel 16

Metoder i planlegging - et spørsmål om kompetanse 308
Elin Børrud og Marius Grønning

Innledning 308

Metode og metodologi 309

 Planlegging som handlingstype 309

 Metodene definerer rollen 311

 Metodene legitimerer planlegging 312

Kompetanse for å styre romlig utvikling 314

 Lineær rasjonalitet 314

 Romlige systemer - spredt input / fokusert output 317

 Planlegging i et dobbelt kretsløp 318

Kategorisering av metoder 319

 Vitenskapelige metoder 320

 Kreative metoder 322

 Tekniske metoder 324

 Produksjonsmetoder 327

 Kategoriernes gjensidige avhengighet definerer planleggingens
transfaglige karakter 329

Avslutning: Metodenes metode 330

Litteratur 331

Forfatterpresentasjon 334

Stikkord 339